

Weidevogels van ANV Lange Ruige Weide in 2009

Jelle Postma & Daniël Muilwijk

SOVON-inventarisatierapport 2009/20
Dit rapport is samengesteld in opdracht van
Natuurlijk Platteland West

Weidevogels van ANV Lange Ruige Weide in 2009

Jelle Postma & Daniël Muilwijk

SOVON-inventarisatierapport 2009/20
Dit rapport is samengesteld in opdracht van
Natuurlijk Platteland West

Colofon

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Natuurlijk Platteland West door Jelle Postma & Daniël Muilwijk (SOVON).

Men gelieve dit rapport als volgt te citeren: Postma J. & Muilwijk D. 2009. Weidevogels van ANV Lange Ruige Weide in 2009. SOVON-inventarisatierapport 2009/20. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

ISSN 1382-6255

© 2009

Inhoud

1. Inleiding	5
2. Doelstelling	6
3. Gebiedsbeschrijving	7
4. Werkwijze	8
4.1. Inventarisatiemethode	8
4.2. Veldwerk	8
4.3. Weersomstandigheden	8
4.3.1. Algemeen	8
4.3.2. Weersomstandigheden veldwerk ANV Lange Ruige Weide	9
4.4. Interpretatie en verwerking van de gegevens	9
5. Resultaten	11
5.1. Inleiding	11
5.2. Vergelijking 2006 en 2009	11
5.3. Bespreking resultaten	11
5.4. Resultaten SAN-pakketten	14
6. Samenvatting	15
Literatuur	16
Bijlagen:	
Bijlage I SAN Pakketeisen	
Bijlage II Aantal vastgestelde territoria per SAN-pakket	
Bijlage III Verspreidingskaarten weidevogels in ANV Lange Ruige Weide in 2009	

1. Inleiding

In navolging van 2006 (van der Starre 2006) is het voorjaar van 2009 het werkgebied van de Agrarische Natuurvereniging (ANV) de Lange Ruige Weide gekarteerd op weidevogels. De totale oppervlakte van de door leden van de ANV beheerde gronden dat in 2009 werd onderzocht omvat 4.417 hectare. Op 2.349 hectare van dit gebied ligt een SAN-weidevogelpakket.

De inventarisatie werd uitgevoerd door SOVON Vogelonderzoek Nederland in opdracht van de ANV. De contacten verliepen deels via de koepelorganisatie Natuurlijk Platteland West (NP West). Doel van de inventarisatie was het in kaart brengen van aantallen en verspreiding van alle in het werkgebied voorkomende weidevogels volgens de door SOVON ontwikkelde BMP-Weidevogel methodiek. De inventarisatie is uitgevoerd door Daniël Muilwijk, Jelle Postma en Jeroen Kok, alle werkzaam bij SOVON Vogelonderzoek Nederland. Het basismateriaal ligt opgeslagen in het SOVON-kantoor te Beek-Ubbergen.

In dit rapport wordt beknopt verslag gedaan van de resultaten van de broedvogelinventarisatie in 2009. Daarnaast worden de resultaten vergeleken met de kartering in 2006. Een uitgebreider verslag met een analyse van de onderzoeksresultaten van alle in 2006 en 2009 geïnventariseerde ANV's (aangesloten bij NP West) is te vinden in aparte rapportages (Teunissen & Wymenga 2007, Teunissen & Wymenga in prep.).

De auteurs bedanken dhr. Henk Boele (secretaris) en dhr. Gert van den Hoeven (voorzitter), die optraden als contactpersoon voor de ANV Lange Ruige Weide, voor de prettige samenwerking. Tevens worden alle betrokken boeren bedankt voor hun gastvrijheid. Jan-Willem Vergeer (projectleiding) en Dries Oomen (GIS-afdeling) bij SOVON speelden een onmisbare rol bij de begeleiding van het project.

2. Doelstelling

De bij de stichting Natuurlijk Platteland West aangesloten Agrarische Natuurverenigingen zijn gehouden om in het voorjaar van 2009 een kartering van weidevogels volgens de methodiek van het SOVON-Broedvogel Monitoring Project-Weidevogels (BMP-W) uit te laten voeren op de bij hun deelnemers in bezit zijnde gronden waarop een weidevogelpakket in het kader van de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN)

berust. Het ministerie van LNV heeft het gebruik van de BMP-W methode daarbij verplicht gesteld. De resultaten hebben tot doel om de doelmatigheid van de huidige SAN-weidevogelpakketten per Agrarische Natuurvereniging te kunnen evalueren. Een soortgelijke inventarisatie werd uitgevoerd in 2006 (van der Starre 2006). Het grootste deel van de in 2006 onderzochte percelen is tevens onderzocht in 2009.

3. Gebiedsbeschrijving

Het in 2009 geïnventariseerde deel van de ANV Lange Ruige Weide heeft een gezamenlijke oppervlakte van 4.417 hectare. Het onderzoeksgebied is opgedeeld in 37 telgebieden. (figuur 3.1.).

Het grootste deel van het onderzoeksgebied is gelegen tussen de kernen Oudewater, Papekop, Waarder en Driebruggen. In het zuiden vormt de Hollandse IJssel de scheidingslijn, in het westen de Reeuwijkse plassen en in het noorden en oosten de spoorlijn Woerden- Bodegraven.

Alle telgebieden waren goed te bereiken met de auto. Er zijn relatief veel autowegen in het onderzoeksgebied, vergeleken met de nabije onderzoeksgebieden in de Lopikerwaard en de Utrechtse Venen. Het gaat daarbij voornamelijk om verbindingswegen tussen de dorpen en de boerderijen. Een deel van deze wegen is alleen toegankelijk is voor bestemmingsverkeer. Voorts wordt het onderzoeksgebied doorkruist door twee spoorlijnen, die vanuit Woerden richting Bodegraven en Gouda lopen.

De bodemstructuur van de Lange Ruige Weide bestaat vooral uit veen en klei. Aan de westkant van de Lange Ruige Weide is de bodem lager en de structuur vaster zodat vocht langer aan de oppervlakte blijft. Derhalve is de westkant van het onderzoeksgebied over het algemeen een stuk natter dan de oostkant. Door de Lange Ruige Weide lopen veel sloten, deels met een grote diversiteit aan waterplanten en deels met een slechts uit algen en kroos bestaande vegetatie. In een aantal sloten in het noordelijk deel van het gebied groeiden grote hoeveelheden van de door Zwarte Sterns als broedplaats geprefereerde Krabbescheer.

Door de Lange Ruige Weide lopen diverse dammen en kades. Het struweel op de kades is over het algemeen laag en compact, waardoor het geen grote negatieve invloed heeft op de nabije weidevogels. Nabij de weinige hoge, oudere boomrijen zijn kleinere aantallen weidevogels gevonden.

De telplots waren over het algemeen goed aaneengesloten, zodat er een goed beeld is ontstaan van het aantal weidevogels in de Lange Ruige Weide.

Figuur 3.1. Ligging van ANV Lange Ruige Weide in Nederland (inzet) en ligging van de telgebieden binnen de ANV.

4. Werkwijze

4.1. Inventarisatiemethode

Bij het uitvoeren van het broedvogelonderzoek werd gebruik gemaakt van de door SOVON ontwikkelde Broedvogel Monitoring Project (BMP)-weidevogel methode (Teunissen & van Kleunen, 2001). Op verzoek van de opdrachtgever zijn alle aanwezige soorten weidevogels onderzocht.

4.2. Veldwerk

Geïnventariseerd zijn alle meetsoorten, behorend bij de weidevogelpakketten in het kader van de Subsidierегeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN) en alle verplichte soorten van het Nationaal Weidevogelmeetnet (Teunissen & van Kleunen 2001). Een precieze lijst van geïnventariseerde soorten is gegeven in bijgaande tabel 4.1.

Tabel 4.1. Overzicht van de 22 meetsoorten van de SAN-weidevogelpakketten (gemarkt met een *) en van de verplichte onderzoeksoorten van het weidevogelmeetnet (gemarkt met een x).

Knobbelzwaan x	Kievit *, x
Bergeend x	Kemphaan *, x
Krakeend *, x	Watersnip *, x
Wintertaling *, x	Grutto *, x
Zomertaling *, x	Wulp *, x
Slobeend *, x	Tureluur *, x
Tafeleend x	Visdief *
Kuifeend *, x	Zwarte Stern *
Patrijs x	Veldleeuwerik *, x
Kwartel x	Graspieper *, x
Kwartelkoning *, x	Gele Kwikstaart *, x
Scholkster *, x	Paapje *
Kluut *, x	Grauwe Gors *
Bontbekplevier *	

Tussen 30 maart en 26 juni werden aan alle plots in het onderzoeksgebied vijf bezoeken gebracht. De tijdsbesteding per ronde is nader uitgewerkt in tabel 4.2.

Een bezoek begon rond zonsopgang en duurde tot enkele uren daarna. De te lopen route werd aangepast aan de terreingesteldheid, de tijd van de dag en de weersomstandigheden. Tijdens de inventarisaties werd gelet op territorium- en nestindicatief gedrag. Zang- en baltswaarnemingen waren het talrijkst en daardoor erg belangrijk. Waarnemingen als alarmeren, voerdragende vogels, afleidinggedrag, bedelende jongen en nestvondsten zijn vanzelfsprekend ook gebruikt.

Tabel 4.2. Bezoekdata ANV Lange Ruige Weide in 2009.

Ronde	Start	Eind
1	30 maart	15 april
2	7 april	5 mei
3	1 mei	23 mei
4	18 mei	6 juni
5	3 juni	26 juni

4.3. Weersomstandigheden

4.3.1. Algemeen

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperatuur zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt, zeker bij vogels, ook af bij hoge temperaturen. Vandaar een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2009 aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In tabel 4.3.1 zijn enkele variabelen samengevat.

Maart

Maart 2009 was een tamelijk rustige en zonnige maand met een gemiddelde temperatuur van 6,10 C, duidelijk boven de 5,6 o C van het langjarig gemiddelde. De gemiddelde windsnelheid lag onder het langjarig gemiddelde, stormen ontbraken en slechts op enkele dagen stond –met name langs de kust- een harde wind. De neerslag lag iets onder het langjarig gemiddelde. Het zuidwesten van het land had de meeste zonuren, met name in het zuidoosten was het een stuk minder zonnig. Hier viel ook meer regen. Het aantal etmalen met nachtvorst was normaal: 2-8 dagen in het westen, 8-11 dagen in het oosten. Strengere vorst ontbrak overal.

April

April 2009 kan worden gekenschetst als een warme en droge voorjaarsmaand. Het landelijk gemiddelde was het op een na hoogste sinds de start van de metingen in 1706; alleen april 2007 was nog zachter. De hoogste temperaturen werden gemeten in het midden en oosten van het land. Koele dagen kwamen niet voor en nachtvorst bleef in het grootste deel van het land tot vijf of minder nachten. Alleen in het oosten kwam het kwik nog 5-7 nachten onder de nul graden. Het neerslagpatroon was opmerkelijk variabel: extreem droog (5-15 mm) in oostelijk Groningen, Drenthe, Twente en de Achterhoek tot tamelijk droog in grote delen elders in het land. Alleen in zuidoost-Brabant en Zuid-Limburg viel iets meer neerslag dan het landelijke gemiddelde

voor april. Grote delen van het noorden en westen des lands kenden een hoeveelheid zonuren die ruim boven het gemiddelde lag. In het zuidoosten – met name Zuid-Limburg- was het beduidend minder zonnig.

Mei

Mei 2009 was een warme en natte maand. Dat laatste gaat met name op voor het noorden en westen des lands, waar de maandsom veelal tussen de 65 en de 125 mm lag. Grote delen van het oosten (met name van de Achterhoek via midden-Brabant tot in Zuid-Limburg) moesten het juist met weinig neerslag stellen, de maandsom bleef hier veelal onder de 45 mm. De temperatuur lag over het algemeen het hoogst in het zuidoosten, terwijl het noorden met een gemiddelde van onder de 12 graden duidelijk wat achterbleef. De meeste zonuren werden in de kuststrook geregistreerd. Nachtvorst bleef beperkt tot een enkele plek in het oosten des lands. In het westen van het land kwamen enkele pittige onweersbuien met flink wat neerslag en bliksemontladingen voor, met name op 14, 15, 24 en 25 mei.

Juni

Juni 2009 was een tamelijk warme en zonnige maand. Net als in de voorafgaande maanden waren de verschillen in het neerslagpatroon groot. Ditmaal was het opvallend droog (max. 45 mm neerslag) in grote delen van Friesland en Noord-Holland, terwijl in delen van Gelderland en Overijssel, alsmede in het Deltagebied op veel plaatsen meer dan 75 mm werd afgetapt. In de rest van het land zaten de neerslagwaarden tussen deze uitersten. De zon scheen traditiegetrouw het meest langs de kust, terwijl in het zuidoosten de hoogste temperaturen werden gemeten. Tropische dagen kwamen niet voor. In Gelderland en Noord-Limburg onweerde het enige keren, maar de hoeveelheid onweerdagen lag ruim onder die in mei. Wel vielen met name tussen 7 en 11 juni enkele zware buien in het zuiden en midden van het land.

Juli

Zomermaand juli verliep in 2009 over het algemeen warm en zonnig, maar zeker niet droog, al waren de verschillen op dit vlak groot. Zo bleef de hoeveelheid neerslag in delen van het noordwesten

steken onder de 70 mm, terwijl in Twente en delen van Drenthe meer dan 150 mm werd afgetapt. In de eerste week van de maand vielen hier enkel zware hagel- en onweersbuien, een verschijnsel dat later in de maand in het hele land lokaal optrad. Met een gemiddelde van 18-19 °C was er in het zuiden van het land sprake van waarlijk zomerse omstandigheden. Met name het noordoosten bleef daar met gemiddelde waarden tot 17,5 °C iets bij achter. Tengevolge van de verschillende depressies die veelal van de Noordzee ons land bereikten lag de gemiddelde windsnelheid duidelijk boven het gemiddelde. Lokaal werden hierbij soms zware windstoten gemeld.

4.3.2. Weersomstandigheden veldwerk ANV Lange Ruige Weide

Tijdens de eerste veldronde was het geregeld nat en koud weer, hetgeen de telling bemoeilijkte. Bij de overige rondes overheerste goede weersomstandigheden, hoewel met name tijdens de vierde ronde nog enkele tellingen moesten worden afgebroken vanwege stevige regenval. Vergeleken met het voorjaar van 2006 kwam de grasgroei in 2009 duidelijk sneller op gang. De weersomstandigheden lieten toe dat er behoorlijk vroeg gemaaid kon worden. Op veel weilanden werd voor het eerst gemaaid tussen de tweede en de derde telronde.

4.4. Interpretatie en verwerking van de gegevens

Waarnemingen werden met broedzekerheidscodes op veldkaarten ingetekend (schaal 1: 5000) en uitgewerkt op soortkaarten (1: 10.000). Bij de interpretatie werd uitgegaan van de criteria zoals beschreven in van Dijk (2004) en Teunissen & van Kleunen (2001).

Bij de bepaling van de territoria is uitgegaan van het zwaartepunt van het territorium: de hoogste broedcode, het deel van het gebied met de meeste waarnemingen of, als er slechts weinig waarnemingen waren, de waarneming die het verst van de datumgrenzen verwijderd lag. Alle

Tabel 4.3.1. Enkele weersvariabelen (landelijk gemiddelde) in de periode maart-juli 2009, op basis van het KNMI. ref. staat voor de referentie waarden (langjarig gemiddelde).

	Gem. temp °C	Ref	Neerslag in mm	Ref	Zonneschijn in %	Ref	Wind (m/s)	Ref
Maart	6,1	5,6	53	65	41	31	4,8	5,4
April	11,7	8,0	22	44	54	39	3,8	4,9
Mei	13,5	12,3	67	57	51	43	4,8	4,5
Juni	15,4	14,9	55	71	50	38	4,0	4,4
Juli	18,0	17,1	100	70	48	40	4,7	4,3

geclusterde territoria zijn vervolgens ingevoerd in een GIS-bestand. De verspreidingskaarten (bijlage III) zijn gemaakt met behulp van het GIS-programma ArcView.

5. Resultaten

5.1. Inleiding

In de terreinen van ANV Lange Ruige Weide werden in 2009 in totaal 17 soorten weidevogels vastgesteld, met een totaal aantal van 1.662 territoria. (tabel 5.1). Van deze vogelsoorten zijn de aantallen en verspreiding bepaald. De bijhorende verspreidingskaarten zijn terug te vinden in Bijlage III. Het aantal vastgestelde territoria per SAN-pakket is terug te vinden in bijlage II.

Tabel 5.1. Vastgestelde weidevogels in de terreinen van ANV Lange Ruige Weide in 2009.

Soort	N	N SAN	N100/ha SAN
<i>Oppervlakte (ha)</i>	4.417	2.349	
Knobbelzwaan	153	72	3,1
Bergeend	16	5	0,2
Krakeend	156	88	3,7
Wintertaling	1		0,0
Zomertaling	7	3	0,1
Slobeend	71	41	1,7
Tafeleend	1		0,0
Kuifeend	51	28	1,2
Scholekster	182	105	4,5
Kievit	568	360	15,3
Grutto	274	178	7,6
Tureluur	121	89	3,8
Visdief	37	20	0,9
Zwarte Stern	9	7	0,3
Veldleeuwerik	4	4	0,2
Graspieper	5	2	0,1
Gele Kwikstaart	6	3	0,1
N totaal	1.662	1.005	42,8
N totaal SAN	1.493	928	39,5

Geen SAN-pakket soort, wel BMP-W soort

5.2. Vergelijking 2006 en 2009

Tabel 5.2. Vergelijking van aantallen en dichtheden van de SAN-soorten in de terreinen van ANV Lange Ruige Weide in 2006 en 2009.

Soort	n2006	n2009	dh100ha06	dh100ha09
<i>Opp SAN (ha)</i>	2.362			
Krakeend	42	88	1,8	3,7
Wintertaling	1		0,0	0,0
Zomertaling	10	3	0,4	0,1
Slobeend	39	40	1,7	1,7
Kuifeend	34	26	1,4	1,1
Scholekster	170	102	7,2	4,3
Kievit	646	352	27,4	14,9
Grutto	327	174	13,8	7,4
Tureluur	98	86	4,1	3,6
Visdief	2	20	0,1	0,8
Zwarte Stern	5	7	0,2	0,3
Veldleeuwerik	15	4	0,6	0,2
Graspieper	3	2	0,1	0,1
Gele Kwikstaart	5	3	0,2	0,1

5.3. Bespreking resultaten

Van de in 2009 gevonden resultaten worden aan de hand van de verspreidingskaarten (Bijlage III) de meest opvallende zaken besproken. Per soort wordt een korte toelichting gegeven over de verspreiding en de verschillen met de inventarisatie in 2006. Tussen haakjes is het aantal territoria vermeld welke binnen de grenzen van de SAN-pakketten vastgesteld zijn.

De voorjaar 2006 uitgevoerde graafwerkzaamheden aan de zuidkant van de Reeuwijkse plassen (tussen Stein en het spoor) hebben vooral de daar aanwezige eenden geen goed gedaan. Voor de andere weidevogels had dit zo goed als geen gevolgen.

KNOBBELZWAAN 153 territoria (72)

De Knobbelzwaan is een talrijke broedvogel in het onderzoeksgebied. Concentraties zijn te vinden in Polder Ruige Weide bezuiden het spoor en in Polder Stein. De meeste nesten –vaak flinke bouwwerken– bevinden zich aan slootkanten

BERGEEND 16 territoria (5)

De Bergeend is een tamelijk schaarse broedvogel van het werkgebied van de ANV. Net als in 2006 waren de meeste territoria te vinden in het westelijk deel, met name tussen Oukoop en Langeweide. Het feit dat dit een relatief waterrijk deel is van het gebied zal daar niet vreemd aan zijn.

KRAKEEND 156 territoria (88)

Verschillende soorten eenden deden het goed in de Lange Ruige Weide. De Kraakeend sprong er echter uit: een dichtheid van meer dan 4 paar per 100 hectare in agrarisch gebied is voor deze soort opvallend. In het zowel in 2006 als in 2009 getelde deel bleek de populatie in drie jaar tijd verdubbeld te zijn. Landelijk gezien gaat het de Kraakeend ook voor de wind, maar een dermate sterk populatiegroei blijft uitzonderlijk. Opmerkelijk was dat de Kraakeend juist nabij de spoorbaan flinke dichtheden bereikte. De combinatie van de ruige vegetatie op de spoordijk en de nabijgelegen voedselrijke sloten en vaarten speelt daarbij een grote rol. Ook in de natte polders nabij de Reeuwijksche Plassen waren concentraties Kraakeenden te vinden.

WINTERTALING 1 territorium (0)

Van deze schaarse en landelijk in aantal afnemende eend werd een territorium vastgesteld in Polder Oukoop en Negen Viertel, net beoosten de Reeuwijksche Plassen. Ook in 2006 werd een paar Wintertalingen opgemerkt, toen in Polder Stein. Overigens zijn territoriale Wintertaling vooral 's avonds vocaal actief. Gezien het feit dat er 's avonds geen veldwerk is verricht, kan een enkel paar gemist. Dat de soort zeer schaars is in het onderzoeksgebied staat echter buiten kijf.

ZOMERTALING 7 territoria (3)

Door talrijke sloten doorsneden laagveenweilanden vormen een belangrijk broedbiotoop voor de deze in Nederland schaarse broedvogel. In de Lange Ruige Weide broedt de Zomertaling vooral in het noordwestelijk deel tussen Bodegraven en Nieuwerbrug. Opmerkelijk is dat de in 2006 vastgestelde territoria in het oostelijk deel van het onderzoeksgebied niet konden worden teruggevonden. Het totaal aantal paren in de zowel in 2006 als in 2009 onderzochte gebieden nam af van 10 naar drie. In het gehele Groene Hart lijken de aantallen Zomertalingen de laatste jaren sterk te schommelen, zonder dat sprake is van een duidelijke trend.

SLOBEEND 71 territoria (41)

Slobeenden waren redelijk vertegenwoordigd in het onderzoeksgebied. Wel is de soort hier minder talrijk dan in de nabije Krimpenerwaard, waar meer brede sloten en vaarten de weilanden doorsnijden. In de Lange Ruige Weide zijn de meeste Slobeenden te vinden in Polder Stein, Polder Oukoop en Negen Viertel, Polder Lange Weide en Polder Ruige Weide. Het totaal aantal paren in de zowel in 2006 als in 2009 getelde gebieden ligt vrijwel gelijk, hetgeen wijst op een stabiel voorkomen van de soort. Helaas zijn er voorjaar 2009 nesten van zowel Kuifeend als Slobeend verloren gegaan bij het dicht langs de slootkant maaien. Indien iets meer afstand tot

de slootrand wordt gehouden, kan dit zeker nesten sparen.

TAFELEEND 1 territorium (0)

De Tafeleend is een zeldzame broedvogel in de Lange Ruige Weide. Het enige voorjaar 2009 vastgestelde territorium bevond zich ten noorden van de A12 net beoosten Bodegraven. In 2006 werden twee paren vastgesteld in Polder Lange Weide, waar de soort in 2009 ontbrak.

KUIFEEND 51 territoria (28)

Kuifeenden broeden verspreid en tamelijk algemeen in het onderzoeksgebied. In tegenstelling tot andere eendensoorten is geen voorkeur voor het westelijk deel te vinden, al is de grootste concentratie wel vastgesteld in Polder Stein. De Kuifeend prefereert lang gras en ruige slootkanten om in te broeden. De Zwanenmossel is in de wateren van het onderzoeksgebied een belangrijke voedselbron voor de soort. De meeste slootkanten in de Lange Ruige Weide zijn vrij kruidenrijk en dus geschikt als broedplaats voor de Kuifeend. De verzamelde cijfers in de zowel in 2006 als in 2009 getelde deelgebieden wijzen op een geringe afname van de soort, iets wat niet in de landelijke cijfers is terug te vinden.

SCHOLEKSTER 182 territoria (105)

De Scholekster is in het onderzoeksgebied een kenmerkende broedvogel van de maïsvelden. In grote delen van de Lange Ruige Weide is de soort vrij algemeen. Net als bij de meeste weidevogels bleken de aantallen van de Scholekster in het relatief natte westelijke deel van het gebied hoger te liggen dan in het wat drogere oosten. Toch broeden waren ook op de maïsakkers in het oostelijk deel nog redelijk wat Scholeksters. Het aantal broedende Scholeksters in weilanden was in het gehele onderzoeksgebied aan de lage kant. Een vergelijking van de zowel in 2006 als in 2009 getelde gebieden laat een duidelijke afname zien: van 170 naar 102 paar. Deze afname lijkt zich gelijkmatig over het hele werkgebied te hebben voorgedaan. De landelijke trend van de Scholekster in 2006/2008 is eveneens duidelijk negatief en de voorlopige cijfers wijzen uit dat deze lijn in 2009 wordt voortgezet.

KIEVIT 568 territoria (360)

De Kievit is met afstand de talrijkste weidevogel in het onderzoeksgebied. Kieviten broeden vooral op en in de nabijheid van jonge maïsvelden. De dichtheid van 15,3 paar per 100 hectare in de onderzochte SAN gebieden is behoorlijk. Nabij de Reeuwijksche Plassen werden meer dan 60 Kievit-territoria geteld op een paar kleine maïsakkers. Een optimale combinatie voor de Kievit en de Grutto is een maïsakker met daaromheen ruige,

natte weilanden. Grutto's en Kieviten broeden vaak samen en bijna altijd geclusterd in kleine tot grote kolonies. Schaarsere soorten zoals de Kuifeend en de Zwarte Stern broeden in het onderzoeksgebied veelal in kleinere clusters.

Ten opzichte van 2006 heeft de Kievit duidelijk een steek gelaten: in de in beide jaren getelde gebieden kelderde de stand van 646 naar 352 paren. De teruggang past in het landelijke negatieve beeld van de soort, maar is wel opmerkelijk groot.

GRUTTO 274 territoria (178)

Grutto's waren over het algemeen talrijk op niet verruigde percelen met lang gras. Indien de percelen verruigd waren met zuring en dergelijke, nam de dichtheid aan Grutto's af. Een goed voorbeeld is het gebied rondom de Reeuwijksche Plassen. In de vochtige weilanden waar wel hoog gras aanwezig was maar geen zuring of zegge, was er een behoorlijke dichtheid van Grutto's, terwijl in een aantal gebieden waar veel zuring en zegge stonden weinig tot geen Grutto's voorkwamen. De verspreidingskaart toont duidelijk het sterk geclusterde voorkomen van de Grutto. Ten opzichte van 2009 is de Grutto duidelijk in aantal afgenomen: de cijfers wijzen op een halvering van 327 naar 174 paar. Net als bij de Kievit lijkt bij de afname de kaasschaafmethode gehanteerd: er zijn geen duidelijke concentraties aan te wijzen. De afname is conform de landelijke negatieve trend voor 2006-2008, maar wijst wel op een versnelling hiervan. Veel andere cijfers uit 2009 wijzen eveneens op een forse afname.

TURELUUR 121 territoria (89)

Tureluurs broeden verspreid en tamelijk algemeen in de Lange Ruige Weide, maar kennen wel een aantal duidelijke concentraties in onder meer Polder Lange Weide, Polder Stein en Polder Reeuwijk. Net als grote neven Kievit en Grutto is de Tureluur ten opzichte van 2006 afgenomen: van 98 naar 86 paar in de in beide jaren getelde gebieden. Opmerkelijk is dat de afname ten opzichte van de andere steltlopers echter veel geringer is. Het is niet geheel duidelijk wat hiervan de oorzaak is. Afgezien van de geconstateerde afname laat het verspreidingsbeeld van 2009 zich goed vergelijken met dat van 2006.

VISDIEF 37 territoria (20)

Over het hele onderzoeksgebied werden broedverdachte vogels gezien en werden ook nesten gevonden. Daarbij is een duidelijke voorkeur voor het westelijk deel te zien. De nabijheid van de Reeuwijksche Plassen zal daar niet vreemd aan zijn. Ten opzichte van 2006 werden nu beduidend meer Visdieven gemeld. Naast een reële toename speelt hierbij mee dat dit jaar ook broedverdachte vogels, waarbij het nest niet gevonden werd, zijn meegeteld.

ZWARTE STERN 9 territoria (7)

Ondanks de geringe aantallen is de Zwarte Stern ongetwijfeld een van de meest opvallende en waardevolle broedvogels van de Lange Ruige Weide. Net als in 2006 bevond zich een kleine kolonie in Polder het Westeinde van Waarder, tussen Nieuwerbrug en de A12. In 2009 werden voorts twee paren geteld in deze polder bezuiden de A12. Foeragerende Zwarte Stern kunnen ook elders in het onderzoeksgebied worden gezien, uiteraard vooral boven de vele sloten.

VELDLEEUWERIK 4 territoria (4)

De schrikbarende afname van de Veldleeuwerik als broedvogel in Nederland gaat niet aan de Lange Ruige Weide voorbij. Ondanks het feit dat dit jaar een groter oppervlak geteld werd, konden slechts vier territoria worden vastgesteld tegen 18 in 2006. In Polder Reeuwijk kelderde de stand van vier naar nul en in Polder Papekop van vier naar één. Het lijkt erop, dat het voorkomen van de Veldleeuwerik in de Lange Ruige Weide niet meer als vanzelfsprekend kan worden beschouwd. Landelijk gezien zit de soort ook al jaren in de min, al leek de trend zich in de periode 2006-2008 wat te stabiliseren.

GRASPIEPER 5 territoria (2)

Zowel in 2006 als in 2009 bleke de Graspieper een erg schaarse broedvogel van het onderzoeksgebied. Het meest in het oog lopende verschil is dat in 2009 drie territoria aanwezig waren in Polder Groot-Hekendorp, terwijl in 2006 geen clusters van territoria te vinden waren.

GELE KWIKSTAART 6 territoria (3)

Net als de Graspieper is de Gele Kwikstaart een tamelijk marginale broedvogel in het onderzoeksgebied, waarbij qua aantallen tussen 2006 en 2009 geen grote verschillen optraden. Opvallend is wel dat ook de Gele Kwikstaart het relatief goed deed in Polder Groot-Hekendorp. Voorts valt meer dan in 2006 een verspreidingsaccent in het oostelijk deel van het onderzoeksgebied op.

5.4. Resultaten SAN-pakketten

Tabel 5.3. Resultaten per SAN-pakket (totale opp > 10 ha) in ANV De Lange Ruige Weide in 2009.
(Pakketeisen zie Bijlage I).

pakketcode	opp(ha)	Dichtheid paren/100 ha		Pakketeisen paren/100 ha		Conclusie	Verschil tov pakketeisen	
		Alle	Kritische	Alle	Kritische		Alle	Kritische
1801	2156	39	0	25	0	voldoet	+14	nvt
1802	57	21	0	25	0	voldoet niet	-4	nvt
1803	48	37	0	25	0	voldoet	+12	nvt
1804	24	54	0	25	0	voldoet	+29	nvt
1805	14	22	0	25	0	voldoet niet	-3	nvt
1806	42	47	0	25	0	voldoet	+22	nvt
1809	3	72	0	25	0	voldoet	+47	nvt
3111	19	78	57				78	57

Tabel 5.4. Resultaten voor de gehele beschikking in ANV De Lange Ruige Weide in 2009.
(Pakketeisen zie bijlage I).

Opp(ha)	Dichtheid paren/100 ha		Pakketeisen paren/100 ha		Conclusie	Verschil tov pakketeisen	
	Alle	Kritische	Alle	Kritische		Alle	Kritische
2349	39	0	25	0	voldoet	+14	nvt

6. Samenvatting

In het voorjaar van 2009 is 4.417 hectare van door leden van de Agrarische Natuurvereniging (ANV) de Lange Ruige Weide beheerde gronden gekarteerd op weidevogels. Het betrof een herhaling van een soortgelijke kartering in 2006. Op 2.349 hectare van het onderzochte gebied ligt een SAN-weidevogelpakket. De inventarisatie is uitgevoerd door Daniël Muilwijk, Jelle Postma en Jeroen Kok, allen werkzaam bij SOVON Vogelonderzoek Nederland. Tussen 30 maart en 26 juni werd het gehele onderzoeksgebied vijf maal bezocht. Alle voor de SAN-pakketten relevante weidevogels, alsmede enkele additionele soorten van het BMP-Weidevogels, werden gekarteerd. Het veldwerk en de uitwerking van de veldgegevens vonden plaats conform de systematiek van het BMP-Weidevogels.

In de terreinen van ANV De Lange Ruige Weide werden in 2009 in totaal 17 soorten weidevogels vastgesteld, met een totaal aantal van 1.662 territoria. Uit de resultaten van de inventarisatie blijkt dat vier van de zes afgesloten pakketcodes met een oppervlak > 10 hectare voldoen aan de pakketinstapeisen (tabel 5.2.). Ook de gehele beschikking voldoet aan de instapeisen (tabel 5.3.).

Literatuur

DIJK A.J. VAN 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring Project. Tweede, aangepaste druk. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey –Nederland, Leiden.

STARRE R. VANDER 2006. Weidevogels van ANV Lange Ruige Weide in 2006. SOVON-inventarisatierapport 2006/23. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.

TEUNISSEN W.A. & VAN KLEUNEN A. 2001. Weidevogels inventariseren in cultuurland. Handleiding Nationaal Weidevogelmeetnet. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

TEUNISSEN W.A. & WYMENGA E. 2007. Weidevogels in de SAN-gebieden in West-Nederland in 2006. SOVON-onderzoeksrapport 2007/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen. A&W-rapport 929. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.

Bijlage I SAN Pakketeisen

Voor de pakketten 1801-1817 geldt:

In de verzameling beheerseenheden bevinden zich bij aanvang van het tijdvak, te rekenen per 100 hectare, minimaal 25 broedparen van één of meer van de volgende soorten: grutto, kievit, scholekster, tureluur, watersnip, kemphaan, slobend, zomertaling, veldleeuwerik, wulp, kluut, graspieper, krakeend, kuifeend, wintertaling, gele kwikstaart, kwartelkoning, visdiefje, zwarte stern, paapje, grauwe gors of bontbekplevier.

Voor de pakketten 1901-1917 geldt:

In de verzameling beheerseenheden bevinden zich bij aanvang van het tijdvak, te rekenen per 100 hectare, minimaal 50 broedparen van één of meer van de volgende soorten: grutto, kievit, scholekster, tureluur, watersnip, kemphaan, slobend, zomertaling, veldleeuwerik, wulp, kluut, graspieper, krakeend, kuifeend, wintertaling, gele kwikstaart, kwartelkoning, visdiefje, zwarte stern, paapje, grauwe gors of bontbekplevier, waarvan minimaal 20 broedparen van de soorten grutto, tureluur, watersnip, kemphaan, slobend, zomertaling, veldleeuwerik, wulp, kluut, graspieper, krakeend, kuifeend, wintertaling, gele kwikstaart, kwartelkoning, visdiefje, zwarte stern, paapje, grauwe gors of bontbekplevier.

Voor de pakketten 2001-2017 geldt:

In de verzameling beheerseenheden bevinden zich bij aanvang van het tijdvak, te rekenen per 100 hectare, minimaal 75 broedparen van één of meer van de volgende soorten: grutto, kievit, scholekster, tureluur, watersnip, kemphaan, slobend, zomertaling, veldleeuwerik, wulp, kluut, graspieper, krakeend, kuifeend, wintertaling, gele kwikstaart, kwartelkoning, visdiefje, zwarte stern, paapje, grauwe gors of bontbekplevier, waarvan minimaal 35 broedparen van de soorten grutto, tureluur, watersnip, kemphaan, slobend, zomertaling, veldleeuwerik, wulp, kluut, graspieper, krakeend, kuifeend, wintertaling, gele kwikstaart, kwartelkoning, visdiefje, zwarte stern, paapje, grauwe gors of bontbekplevier.

Voor de pakketten 2101-2117 geldt:

In de verzameling beheerseenheden bevinden zich bij aanvang van het tijdvak, te rekenen per 100 hectare, minimaal 100 broedparen van één of meer van de volgende soorten: grutto, kievit, scholekster, tureluur, watersnip, kemphaan, slobend, zomertaling, veldleeuwerik, wulp, kluut, graspieper, krakeend, kuifeend, wintertaling, gele kwikstaart, kwartelkoning, visdiefje, zwarte stern, paapje, grauwe gors of bontbekplevier, waarvan minimaal 50 broedparen van de soorten grutto, tureluur, watersnip, kemphaan, slobend, zomertaling, veldleeuwerik, wulp, kluut, graspieper, krakeend, kuifeend, wintertaling, gele kwikstaart, kwartelkoning, visdiefje, zwarte stern, paapje, grauwe gors of bontbekplevier.

Bijlage II Aantal vastgestelde territoria per SAN-pakket

Soort	1801	1802	1803	1804	1805	1806	3111	Overig*
<i>Opp (ha)</i>	2.156	57	48	24	14	42	19	8
Knobbelzwaan	66	1	3			2		
Bergeend	3	1	1					
Krakeend	74	1	4	3	2	2	2	
Zomertaling	2			1				
Slobeend	34	2	1			3	1	
Kuifeend	24	1	2	1				
Scholekster	98	2	2	2			1	
Kievit	345	4	3	1		4	3	
Grutto	152	1	5	3		7	8	2
Tureluur	82		1	2	1	3		
Visdief	18	1				1		
Zwarte Stern	7							
Veldleeuwerik	4							
Graspieper	2							
Gele Kwikstaart	3							

* Overig = pakket 1807, 1808, 1809.

Geen SAN-pakket soort, wel BMP-W soort

Bijlage III Verspreidingskaarten weidevogels in ANV Lange Ruige Weide in 2009

Lange Ruige Weide 2009

SAN weidevogelpakket - alle soorten 1492 territoria

0 1 2 Kilometers

Lange Ruige Weide 2009

SAN weidevogelpakket - kritische soorten 742 territoria

0 1 2 Kilometers

SOVON Vogelonderzoek Nederland

Rijksstraatweg 178
6573 DG Beek-Ubbergen

T (024) 684 81 11

F (024) 684 81 22

E info@sovon.nl

I www.sovon.nl

